CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA
OKRĘGOWE KOMISJE EGZAMINACYJNE

Informator o egzaminie eksternistycznym

przeprowadzanym od roku 2013 z zakresu gimnazjum

GEOGRAFIA

GEOGRAFIA

Informator o egzaminie eksternistycznym przeprowadzanym od roku 2013 z zakresu gimnazjum

opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi
w Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łodzi,
Łomży, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu

Warszawa 2012

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl
www.oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
sekretariat@oke.jaworzno.pl
www.oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl
www.oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl
www.oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
komisja@komisja.pl
www.komisja.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl
www.oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
ul. Grzybowska 77, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl
www.oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 52
sekretariat@oke.wroc.pl
www.oke.wroc.pl

SPIS TREŚCI

I Informacje ogólne…… 7

II Wymagania egzaminacyjne..... …….11

III Opis egzaminu…… ……19

IV Przykładowy arkusz egzaminacyjny..... ……22

V Przykładowe rozwiązania zadań zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym i ich ocena..37

I INFORMACJE OGÓLNE

I.1. Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) egzaminy eksternistyczne są integralną częścią zewnętrznego systemu egzaminowania. Za przygotowanie i przeprowadzanie tych egzaminów odpowiadają Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Sposób przygotowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz. U. z 17 lutego 2012 r., poz. 188). Na podstawie wspomnianego aktu prawnego CKE i OKE opracowały *Procedury organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych z zakresu szkoły podstawowej dla dorosłych, gimnazjum dla dorosłych, liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz zasadniczej szkoły zawodowej.*

Egzaminy eksternistyczne z zakresu kształcenia ogólnego w gimnazjum są przeprowadzane z następujących przedmiotów: język polski, język obcy nowożytny, historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, biologia, chemia, fizyka i astronomia, matematyka, informatyka, zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977)

I.2. Warunki przystąpienia do egzaminów eksternistycznych

Do egzaminów eksternistycznych z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjum może przystąpić osoba, która ukończyła sześcio- lub ośmioletnią szkołę podstawową.

Osoba, która chce zdawać wyżej wymienione egzaminy eksternistyczne i spełnia formalne warunki, powinna nie później niż na 2 miesiące przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej złożyć do jednej z ośmiu okręgowych komisji egzaminacyjnych wniosek o dopuszczenie do egzaminów zawierający:

1) imię (imiona) i nazwisko,

2) datę i miejsce urodzenia,

3) numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość,

4) adres,

5) wskazanie, jako typu szkoły, gimnazjum.

Do wniosku należy dołączyć także świadectwo ukończenia szkoły podstawowej. Wniosek ten znajduje się na stronach internetowych OKE w formie załącznika do *Procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych.*

W terminie 14 dni od dnia otrzymania przez OKE wniosku zainteresowana osoba zostaje pisemnie poinformowana o wynikach postępowania kwalifikacyjnego. Od rozstrzygnięcia komisji okręgowej służy odwołanie do dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia. Rozstrzygnięcie dyrektora CKE jest ostateczne. W przypadku zakwalifikowania osoby do zdawania egzaminów eksternistycznych dyrektor OKE informuje ją o konieczności złożenia deklaracji oraz dowodu wniesienia opłaty za zadeklarowane egzaminy lub wniosku o zwolnienie z opłaty.

Informację o miejscach przeprowadzania egzaminów dyrektor OKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż na 15 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych zdaje egzaminy w okresie nie dłuższym niż 3 lata. W uzasadnionych wypadkach, na wniosek zdającego, dyrektor komisji okręgowej może przedłużyć okres zdawania egzaminów eksternistycznych o dwie sesje egzaminacyjne.

Dyrektor komisji okręgowej na wniosek osoby, która w okresie nie dłuższym niż 3 lata od upływu okresu zdawania ponownie ubiega się o przystąpienie do egzaminów eksternistycznych, zalicza tej osobie egzaminy eksternistyczne zdane w wyżej wymienionym okresie.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych, nie później niż na 30 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej, składa dyrektorowi komisji okręgowej:

1) pisemną informację wskazującą przedmioty, z zakresu których zamierza zdawać egzaminy eksternistyczne w danej sesji egzaminacyjnej,

2) dowód wniesienia opłaty za egzaminy eksternistyczne z zakresu zajęć edukacyjnych albo wniosek o zwolnienie z opłaty.

Zdający może, w terminie 2 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu eksternistycznego z danych zajęć edukacyjnych, zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej, jeżeli uzna, że w trakcie egzaminu zostały naruszone przepisy dotyczące jego przeprowadzania. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zastrzeżenia w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania. Rozstrzygnięcie dyrektora komisji okręgowej jest ostateczne.

W przypadku naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu eksternistycznego, jeżeli naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik egzaminu, dyrektor komisji okręgowej, w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, ma prawo unieważnić egzamin eksternistyczny z danych zajęć edukacyjnych i zarządzić jego ponowne przeprowadzenie w następnej sesji egzaminacyjnej. Unieważnienie egzaminu może dotyczyć poszczególnych lub wszystkich zdających.

Na wniosek zdającego sprawdzony i oceniony arkusz egzaminacyjny oraz karta punktowania są udostępniane zdającemu do wglądu w miejscu i czasie określonych przez dyrektora komisji okręgowej.

I.3. Zasady dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu dla zdających z dysfunkcjami

Osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące, słabosłyszące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, przystępują do egzaminów eksternistycznych w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności. Osoby te zobowiązane są przedstawić wydane przez lekarza zaświadczenie potwierdzające występowanie danej dysfunkcji.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminów eksternistycznych do potrzeb i możliwości wyżej wymienionych osób i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż do dnia 1 września roku poprzedzającego rok, w którym są przeprowadzane egzaminy eksternistyczne.

Na podstawie wydanego przez lekarza zaświadczenia potwierdzającego występowanie danej dysfunkcji oraz szczegółowej informacji, o której mowa powyżej, dyrektor komisji okręgowej

(lub upoważniona przez niego osoba) wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu eksternistycznego do potrzeb i możliwości osoby z dysfunkcją/dysfunkcjami przystępującej do egzaminu eksternistycznego. Wyżej wymienione zaświadczenie przedkłada się dyrektorowi komisji okręgowej wraz z wnioskiem o dopuszczenie do egzaminów.

Zdający, który jest chory, w czasie trwania egzaminu eksternistycznego może korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych do stosowania w danej chorobie.

II WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

II.1. Wiadomości wstępne

Zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych na egzaminie eksternistycznym z przedmiotów ogólnokształcących wyznaczają wymagania ogólne i szczegółowe określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977). Zgodnie z zapisami w podstawie programowej, podczas kształcenia w gimnazjum wymaga się wiadomości i umiejętności nabytych nie tylko na III etapie kształcenia, ale także na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

II.2. Wymagania

Wiadomości i umiejętności przewidziane dla uczących się w gimnazjum opisano w podstawie programowej – zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji – w języku efektów kształcenia[1]. Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczących się sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

II.2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne z przedmiotu *geografia* w gimnazjum

I. Korzystanie z różnych źródeł informacji geograficznej

Zdający dokonuje obserwacji i pomiarów w terenie; potrafi korzystać z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu gromadzenia, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.

[1] Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

II. Identyfikowanie związków i zależności oraz wyjaśnianie zjawisk i procesów

Zdający posługuje się podstawowym słownictwem geograficznym w toku opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym; identyfikuje związki i zależności w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym w różnych skalach przestrzennych (lokalnej, regionalnej, krajowej, globalnej); rozumie wzajemne relacje przyroda−człowiek; wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi.

III. Stosowanie wiedzy i umiejętności geograficznych w praktyce

Zdający wykorzystuje wiedzę i umiejętności geograficzne w celu lepszego rozumienia współczesnego świata i swojego w nim miejsca; stosuje wiadomości i umiejętności geograficzne w życiu codziennym, m.in. w racjonalnym wykorzystaniu zasobów środowiska.

IV. Kształtowanie postaw

Zdający rozwija w sobie: ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i Polski; patriotyzm i poczucie tożsamości (lokalnej, regionalnej, narodowej) przy jednoczesnym poszanowaniu innych narodów i społeczności – ich systemów wartości i sposobów życia.

II.2.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe z przedmiotu *geografia* w gimnazjum

1. Mapa − umiejętności czytania, interpretacji i posługiwania się mapą. Zdający:
1) wykazuje znaczenie skali mapy w przedstawianiu różnych informacji geograficznych na mapie; posługuje się skalą mapy do obliczenia odległości w terenie,
2) odczytuje z map informacje przedstawione za pomocą różnych metod kartograficznych,
3) posługuje się w terenie planem, mapą topograficzną, turystyczną, samochodową (m.in. orientuje mapę oraz identyfikuje obiekty geograficzne na mapie i w terenie),
4) identyfikuje położenie i charakteryzuje odpowiadające sobie obiekty geograficzne na fotografiach, zdjęciach lotniczych i satelitarnych oraz mapach topograficznych,
5) dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych,

6) określa położenie geograficzne oraz matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na mapie,

7) lokalizuje na mapach (również konturowych) kontynenty oraz najważniejsze obiekty geograficzne na świecie i w Polsce (niziny, wyżyny, góry, rzeki, jeziora, wyspy, morza, państwa itp.),

8) analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych, tematycznych, turystycznych,

9) projektuje i opisuje trasy podróży na podstawie map turystycznych, topograficznych i samochodowych.

2. Kształt, ruchy Ziemi i ich następstwa. Zdający:

1) podaje główne cechy kształtu i wymiarów Ziemi; odczytuje współrzędne geograficzne na globusie,

2) posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: ruch obrotowy Ziemi, czas słoneczny, czas strefowy; podaje cechy ruchu obrotowego; wyjaśnia, dlaczego zostały wprowadzone strefy czasowe i granica zmiany daty; posługuje się mapą stref czasowych do określania różnicy czasu strefowego i słonecznego na Ziemi,

3) podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi; przedstawia (wykorzystując również własne obserwacje) zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku,

4) podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchów Ziemi.

3. Wybrane zagadnienia geografii fizycznej. Zdający:

1) charakteryzuje wpływ głównych czynników klimatotwórczych na klimat,

2) charakteryzuje na podstawie wykresów lub danych liczbowych przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku w wybranych stacjach meteorologicznych położonych w różnych strefach klimatycznych; oblicza amplitudę i średnią temperaturę powietrza; wykazuje na przykładach związek między wysokością Słońca a temperaturą powietrza,

3) wykazuje zróżnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi,

4) podaje na podstawie map tematycznych zależności między strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi oraz wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi,

5) podaje główne cechy płytowej budowy litosfery; wykazuje związki pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych i trzęsień ziemi,

6) posługuje się ze zrozumieniem pojęciem wietrzenia i erozji; przedstawia rzeźbotwórczą rolę wód płynących, fal morskich, wiatru, lądolodów i lodowców górskich,

7) rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działania czynników rzeźbotwórczych.

4. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski. Zdający:

1) charakteryzuje, na podstawie map różnej treści, położenie własnego regionu w Polsce oraz położenie Polski na świecie i w Europie; opisuje podział administracyjny Polski; podaje nazwy i wskazuje na mapie województwa oraz ich stolice,

2) opisuje najważniejsze wydarzenia (obrazy) z przeszłości geologicznej Polski: powstanie węgla kamiennego, powstawanie gór, zalewy mórz, zlodowacenia; wykazuje zależności pomiędzy współczesną rzeźbą Polski a wybranymi wydarzeniami geologicznymi,

3) rozpoznaje główne rodzaje skał występujących we własnym regionie i w Polsce; wskazuje na mapie najważniejsze obszary ich występowania; podaje przykłady wykorzystania skał w różnych dziedzinach życia człowieka,

4) podaje główne cechy klimatu Polski; wykazuje ich związek z czynnikami je kształtującymi; wyjaśnia mechanizm powstawania wiatru halnego i bryzy morskiej,

5) wymienia główne rodzaje zasobów naturalnych Polski i własnego regionu: lasów, wód, gleb, surowców mineralnych; korzystając z mapy, opisuje ich rozmieszczenie i określa znaczenie gospodarcze.

5. Ludność Polski. Zdający:

1) wyjaśnia i poprawnie stosuje podstawowe pojęcia z zakresu demografii: przyrost naturalny, urodzenia i zgony, średnia długość życia,

2) odczytuje z różnych źródeł informacji (m.in. rocznika statystycznego oraz piramidy płci i wieku) dane dotyczące: liczby ludności Polski, urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego, struktury płci, średniej długości życia w Polsce; odczytuje wielkość i główne kierunki migracji z Polski i do Polski,

3) charakteryzuje, na podstawie map gęstości zaludnienia, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności w Polsce i zamieszkiwanym regionie oraz wyjaśnia te różnice czynnikami przyrodniczymi, historycznymi, ekonomicznymi,

4) wykazuje różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i we własnym regionie,

5) podaje główne, aktualne problemy rynku pracy w Polsce i we własnym regionie,

6) analizuje, porównuje, ocenia rozmieszczenie i wielkość miast w Polsce i zamieszkiwanym regionie; wyjaśnia przyczyny rozwoju wielkich miast w Polsce.

6. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski. Zdający:

1) wyróżnia główne cechy struktury użytkowania ziemi, wielkości i własności gospodarstw rolnych, zasiewów i hodowli w Polsce na podstawie analizy map, wykresów, danych liczbowych,

2) podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu wybranych upraw (pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych) oraz chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce,

3) przedstawia, na podstawie różnych źródeł informacji, strukturę wykorzystania źródeł energii w Polsce i ocenia jej wpływ na stan środowiska przyrodniczego,

4) wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w przemyśle w Polsce i we własnym regionie oraz wskazuje najlepiej rozwijające się obecnie w Polsce gałęzie produkcji przemysłowej,

5) rozróżnia rodzaje usług; wyjaśnia szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie,

6) wykazuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz opisuje obiekty znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości,

7) opisuje na podstawie map i wyjaśnia zróżnicowanie gęstości i jakości sieci transportowej w Polsce i wykazuje jej wpływ na rozwój innych dziedzin działalności gospodarczej,

8) wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w Polsce; wymienia formy jego ochrony, proponuje konkretne działania na rzecz jego ochrony we własnym regionie.

7. Regiony geograficzne Polski. Zdający:

1) wskazuje na mapie główne regiony geograficzne Polski,

2) charakteryzuje, na podstawie map tematycznych, środowisko przyrodnicze głównych regionów geograficznych Polski, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu (również na podstawie obserwacji terenowych),

3) opisuje, na podstawie map tematycznych, najważniejsze cechy gospodarki regionów geograficznych Polski oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi,

4) przedstawia, np. w formie prezentacji multimedialnej, walory turystyczne wybranego regionu geograficznego, ze szczególnym uwzględnieniem jego walorów kulturowych,

5) projektuje i opisuje, na podstawie map turystycznych, tematycznych, ogólnogeograficznych i własnych obserwacji terenowych, podróż wzdłuż wybranej trasy we własnym regionie, uwzględniając walory przyrodnicze i kulturowe,

6) przedstawia główne cechy położenia oraz środowiska przyrodniczego Morza Bałtyckiego; wykazuje znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego oraz przyczyny degradacji jego wód.

8. Sąsiedzi Polski – zróżnicowanie geograficzne, przemiany. Zdający:

1) charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze krajów sąsiadujących z Polską; wykazuje ich zróżnicowanie społeczne i gospodarcze,

2) wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju gospodarczego Niemiec,

3) przedstawia współczesne przemiany społeczne i gospodarcze Ukrainy,

4) wykazuje zróżnicowanie przyrodnicze, narodowościowe, kulturowe i gospodarcze Rosji,

5) przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego, gospodarki oraz formy współpracy z krajem będącym najbliższym sąsiadem regionu, w którym zdający mieszka.

9. Europa. Relacje przyroda−człowiek−gospodarka. Zdający:

1) wykazuje się znajomością podziału politycznego Europy,

2) określa położenie Europy i główne cechy środowiska przyrodniczego na podstawie mapy ogólnogeograficznej i map tematycznych,

3) opisuje, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie regionalne, kulturowe, narodowościowe i etniczne współczesnej Europy oraz najważniejsze przyczyny i konsekwencje tego zróżnicowania,

4) wykazuje, na podstawie map tematycznych, związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej a głównymi kierunkami jej rozwoju gospodarczego,

5) wykazuje, na przykładzie rolnictwa Francji lub innego kraju europejskiego, związek między warunkami przyrodniczymi a kierunkiem i efektywnością produkcji rolnej; identyfikuje cechy rolnictwa towarowego,

6) przedstawia, na podstawie wskazanych źródeł informacji geograficznej, główne kierunki i przyczyny zmian w strukturze przemysłu wybranego regionu (lub okręgu) przemysłowego w Europie Zachodniej,

7) przedstawia główne cechy położenia, wielkości, układu przestrzennego oraz znaczenie Paryża lub Londynu jako światowej metropolii,

8) wykazuje wpływ gór na cechy środowiska przyrodniczego oraz gospodarkę krajów alpejskich,

9) wykazuje związki między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej,

10) prezentuje opracowaną na podstawie map, przewodników, Internetu trasę wycieczki po Europie lub jej części.

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek−przyroda−gospodarka. Zdający:

1) wykazuje, na podstawie map tematycznych, że kontynent azjatycki jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów,

2) przedstawia, na podstawie map tematycznych, warunki przyrodnicze obszarów, na których kształtowały się najstarsze azjatyckie cywilizacje,

3) analizuje wykresy i dane liczbowe dotyczące rozwoju ludnościowego i urbanizacji w Chinach; wyjaśnia, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na obszarze Chin; podaje kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz wskazuje zmiany znaczenia Chin w gospodarce światowej,

4) wykazuje znaczenie czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii na tle niekorzystnych cech środowiska przyrodniczego,

5) wykazuje związek pomiędzy rytmem upraw i ,,kulturą ryżu" a cechami klimatu monsunowego w Azji Południowo-Wschodniej,

6) opisuje kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach; wyjaśnia przyczyny gwałtownego rozwoju nowoczesnych technologii,

7) charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod kątem cech kulturowych, zasobów ropy naftowej, kierunków i poziomu rozwoju gospodarczego; wskazuje miejsca konfliktów zbrojnych,

8) charakteryzuje na podstawie map tematycznych i wyjaśnia występowanie stref klimatyczno-roślinno-glebowych w Afryce,

9) wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się dużymi niedoborami słodkiej wody,

10) określa związki pomiędzy problemami wyżywienia, występowaniem chorób (m.in. AIDS) a poziomem życia w krajach Afryki na południe od Sahary,

11) wyróżnia główne cechy i przyczyny zróżnicowania kulturowego i etnicznego Ameryki Północnej i Południowej,

12) identyfikuje konflikt interesów pomiędzy ekologicznymi skutkami wylesiania Amazonii a jej gospodarczym wykorzystaniem; określa cechy rozwoju i problemy wielkich miast w Brazylii,

13) wykazuje związki między gospodarką a warunkami środowiska przyrodniczego w najważniejszych regionach gospodarczych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej; określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej,

14) przedstawia, na podstawie map tematycznych, główne cechy gospodarki Australii na tle warunków środowiska przyrodniczego,

15) przedstawia cechy położenia i środowiska geograficznego Antarktyki i Arktyki; podaje główne cechy i przyczyny zmian w środowisku przyrodniczym obszarów okołobiegunowych.

III OPIS EGZAMINU

III.1. Forma i zakres egzaminu

Egzamin eksternistyczny z zakresu gimnazjum z przedmiotu *geografia* jest egzaminem pisemnym, sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej, przytoczone w rozdziale II niniejszego informatora. Osoba przystępująca do egzaminu rozwiązuje zadania zawarte w jednym arkuszu egzaminacyjnym.

III.2. Czas trwania egzaminu

Egzamin trwa **120** minut.

III.3. Arkusz egzaminacyjny

Arkusz egzaminacyjny z geografii składa się z zadań z zakresu korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej, identyfikowania związków i zależności oraz wyjaśniania zjawisk i procesów, stosowania wiedzy i umiejętności geograficznych w praktyce oraz kształtowania postaw.

W zadaniach mogą być wykorzystane różnorodne materiały źródłowe, np. mapy, plany, fotografie, rysunki, wykresy, dane statystyczne oraz teksty źródłowe. Stanowią one podstawę do opisywania, wyjaśniania, analizowania i oceniania zjawisk i procesów zachodzących we współczesnym świecie w skali lokalnej, regionalnej i globalnej.

Zadania sprawdzają te wiadomości i umiejętności z zakresu geografii fizycznej, geografii Polski i świata, zdobyte w gimnazjum, które są niezbędne w poznaniu i rozumieniu relacji pomiędzy człowiekiem i otaczającym go środowiskiem oraz użyteczne w życiu codziennym.

Arkusz egzaminacyjny z geografii składa się z różnego rodzaju zadań zamkniętych i otwartych.

Wśród zadań zamkniętych mogą wystąpić:

- zadania wyboru wielokrotnego – zdający wybiera poprawną odpowiedź spośród kilku podanych propozycji,
- zadania typu „prawda–fałsz” – zdający stwierdza prawdziwość lub fałsz informacji, danych, sformułowań itp. zawartych w zadaniu,

• zadania na dobieranie− zdający łączy ze sobą (przyporządkowuje do siebie) odpowiednie elementy (np. wyrażenia, fragmenty tekstu, ilustracje, informacje itp.).

Wśród zadań otwartych mogą wystąpić:

• zadania z luką zdający wstawia odpowiednie słowo, wyrażenie, symbol, liczbę itp., uzupełniając zwrot, zdanie, fragmentu tekstu itp.,

• zadania krótkiej odpowiedzi− zdający formułuje odpowiedź w formie jednego lub kilku wyrazów bądź zdań,

W arkuszu egzaminacyjnym obok numeru każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

III.4. Zasady rozwiązywania i zapisu rozwiązań

Zdający rozwiązuje zadania bezpośrednio w arkuszu egzaminacyjnym.

Ostatnia strona arkusza egzaminacyjnego jest przeznaczona na brudnopis.

III.5. Zasady sprawdzania i oceniania arkusza egzaminacyjnego

Za organizację procesu sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych odpowiadają okręgowe komisje egzaminacyjne. Rozwiązania zadań przez zdających sprawdzają i oceniają zewnętrzni egzaminatorzy powoływani przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Rozwiązania zadań oceniane są przez egzaminatorów na podstawie jednolitych w całym kraju szczegółowych kryteriów.

Ocenie podlegają tylko te fragmenty pracy, które dotyczą pytań/poleceń. Komentarze, nawet poprawne, wykraczające poza zakres pytań/poleceń, nie podlegają ocenie.

W zadaniach krótkiej odpowiedzi, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się go wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną; jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, danych itp.), niż wynika to z polecenia w zadaniu, to ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie. Jeśli w zadaniu krótkiej odpowiedzi, oprócz poprawnej odpowiedzi, dodatkowo podano odpowiedź (informację) błędną, sprzeczną z odpowiedzią poprawną, za rozwiązanie zadania nie przyznaje się punktów.

Zadania rozszerzonej odpowiedzi oceniane są w odniesieniu do kryteriów podanych w poleceniu.

Zapisy w brudnopisie nie są oceniane.

Zadania egzaminacyjne ujęte w arkuszach egzaminacyjnych są oceniane w skali punktowej.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych przedmiotów są wyrażane w stopniach według skali stopni szkolnych − od 1 do 6. Przeliczenia liczby punktów uzyskanych na egzaminie eksternistycznym z danego przedmiotu na stopień szkolny dokonuje się w następujący sposób:

- stopień celujący (6) – od 93% do 100% punktów,
- stopień bardzo dobry (5) – od 78% do 92% punktów,
- stopień dobry (4) – od 62% do 77% punktów,
- stopień dostateczny (3) – od 46% do 61% punktów,
- stopień dopuszczający (2) – od 30% do 45% punktów,
- stopień niedostateczny (1) – poniżej 30% punktów.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych zajęć edukacyjnych ustala komisja okręgowa na podstawie liczby punktów przyznanych przez egzaminatorów sprawdzających i oceniających dany arkusz egzaminacyjny.

Zdający zdał egzamin eksternistyczny z danego przedmiotu, jeżeli uzyskał z tego egzaminu ocenę wyższą od niedostatecznej.

Wynik egzaminu – wyrażony w skali stopni szkolnych – odnotowuje się na świadectwie ukończenia szkoły wydawanym przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną.

IV PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

W tym rozdziale prezentujemy **przykładowy** arkusz egzaminacyjny. Zawiera on instrukcję dla zdającego oraz zestaw zadań egzaminacyjnych.

W rozdziale V informatora zamieszczono przykładowe odpowiedzi zdających, kryteria oceniania zadań oraz komentarze.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

PESEL *(wpisuje zdający)*

GGE-A1-133

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z GEOGRAFII

GIMNAZJUM

Czas pracy: 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron (zadania 1−24). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Możesz korzystać z linijki, kalkulatora i lupy.
7. Wypełnij tę część karty punktowania, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
8. Na karcie punktowania wpisz swój PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ◉ i zaznacz właściwe.
9. Pamiętaj, że w wypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym osobom zdającym przewodniczący zespołu nadzorującego przerywa i unieważnia egzamin eksternistyczny.

Życzymy powodzenia!

Poniżej przedstawiono fragment mapy turystycznej Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. Wykorzystaj go do zadań 1−2.

Na podstawie: *Śnieżnicki Park Krajobrazowy*,
Wydawnictwo Kartograficzne ExpressMap Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009

Zadanie 1. *(2 pkt)*

1.1. Odczytaj z mapy i podaj wysokość bezwzględną, na jakiej znajduje się szczyt Młyńsko.

…….. m n.p.m.

1.2. Na podstawie mapy podaj kierunek świata, w którym pójdzie turysta wędrujący szlakiem turystycznym od Źródła Marianny do Jaskini Niedźwiedziej.

……

Zadanie 2. *(2 pkt)*

Na mapie odległość z miejscowości Kletno do Jaskini Niedźwiedziej w linii prostej jest równa 6 cm. Oblicz tę odległość w terenie. Wynik podaj w kilometrach. Zapisz obliczenia.

Obliczenia

Odpowiedź: Odległość w terenie wynosi …….. km.

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Urządzenie GPS pokazało współrzędne geograficzne Warszawy równe 52°N, 21°E.

Podkreśl prawidłowe określenie współrzędnych geograficznych Warszawy podanych przez GPS.

A. 52° szerokości geograficznej północnej i 21° długości geograficznej wschodniej.

B. 52° długości geograficznej północnej i 21° szerokości geograficznej wschodniej.

C. 52° długości geograficznej południowej i 21° szerokości geograficznej zachodniej.

D. 52° szerokości geograficznej południowej i 21° długości geograficznej zachodniej.

Zadanie 4. *(1 pkt)*

Na rysunkach poziomicowych A i B przedstawiono dwie wybrane formy terenu.

A

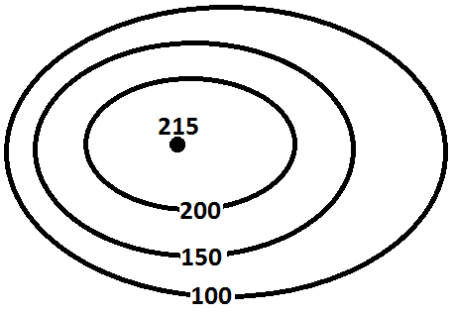

B

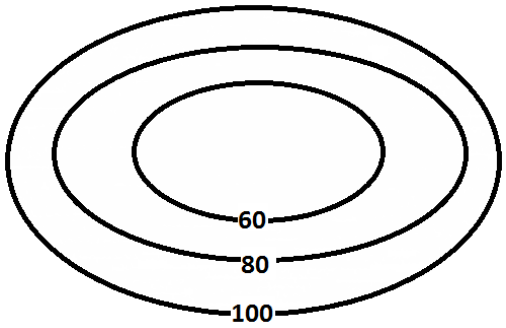

…….. ……

Rozpoznaj formy terenu przedstawione na rysunkach poziomicowych i wpisz w puste miejsca pod rysunkami ich nazwy, wybierając je spośród podanych poniżej.

Formy terenu: *kotlina, dolina rzeczna, przełęcz, pagórek.*

Zadanie 5. *(2 pkt)*

W stacji meteorologicznej w ciągu doby dokonano sześciu pomiarów temperatury powietrza.

Godzina	4.00	8.00	12.00	16.00	20.00	24.00
Temperatura	− 2°C	1°C	4°C	5°C	3°C	1°C

Poniższe polecenia wykonaj na podstawie danych zamieszczonych w tabeli. Zapisz obliczenia.

5.1. Oblicz średnią dobową temperaturę powietrza.

Obliczenia

Odpowiedź: ……..……..

5.2. Oblicz dobową amplitudę temperatury powietrza.

Obliczenia

Odpowiedź: ……..……..

Zadanie 6. *(2 pkt)*

Uzupełnij zdania opisujące ruch obrotowy i obiegowy Ziemi, wpisując ich prawidłowe dokończenia.

Ziemia podczas ruchu obrotowego obraca się wokół ……..……

Czas pełnego obrotu Ziemi wynosi ……..……..…….

Ruch obiegowy Ziemi odbywa się po drodze zwanej …….

Zadanie 7. *(2 pkt)*

Uzupełnij poniższe zdania dotyczące zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, wpisując poprawne określenia spośród podanych w nawiasie.

Kiedy promienie słoneczne padają pod kątem 90° na zwrotnik Raka, w Polsce rozpoczyna się (*lato / zima*) ……... .

Gdy na biegunie północnym panuje noc polarna, na biegunie południowym jest (*noc polarna / dzień polarny*) ……... .

Podczas gdy w Australii trwa kalendarzowe lato, w Polsce panuje kalendarzowa (*wiosna / zima*) ……... .

Zadanie 8. *(4 pkt)*

Na ilustracjach A i B przedstawiono wybrane formy terenu powstałe w wyniku różnych procesów rzeźbotwórczych.

A

Źródło: *http://hdmax.pl*

B

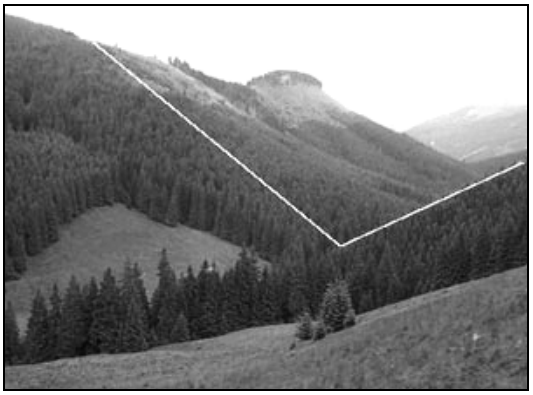

Źródło: *mount.cad.pl*

Forma terenu …….

Czynnik rzeźbotwórczy ……

Forma terenu …….

Czynnik rzeźbotwórczy ……

8.1. Wpisz pod ilustracjami A i B formy terenu na nich przedstawione, wybierając je spośród podanych poniżej.

Formy terenu: *jaskinia, dolina V-kształtna, delta, wydma.*

8.2. Do każdej formy terenu przyporządkuj czynnik rzeźbotwórczy, który doprowadził do jej powstania. Wybierz go spośród podanych poniżej i wpisz w odpowiednie miejsce pod ilustracjami.

Czynniki rzeźbotwórcze: *wiatr, rzeka, morze, lodowiec.*

Zadanie 9. *(2 pkt)*

Podkreśl trzy przyrodnicze cechy Morza Bałtyckiego.

A. płytkie, śródlądowe.

B. mocno zasolone.

C. głębokie, otwarte.

D. ciepłe.

E. słabo zasolone.

F. chłodne.

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Na rysunku zaznaczono główne masy powietrza A i B napływające nad obszar Polski.

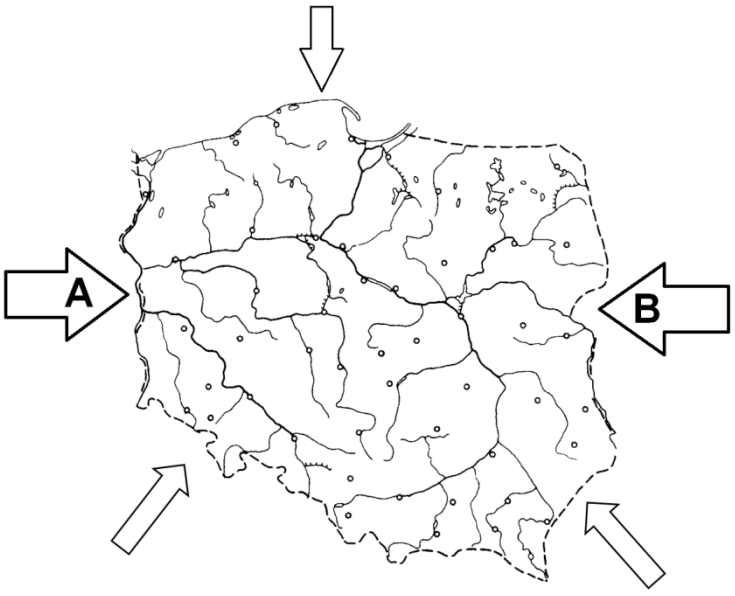

Wpisz do tabeli prawidłowe nazwy zaznaczonych na rysunku mas powietrza A i B, wybierając je spośród podanych poniżej.

Masy powietrza: *polarne morskie, zwrotnikowe morskie, polarne kontynentalne, zwrotnikowe kontynentalne, arktyczne.*

Masa powietrza zaznaczona na rysunku	Nazwa masy powietrza
A	
B	

Zadanie 11. *(2 pkt)*

Na rysunku przedstawiono schemat powstawania bryzy.

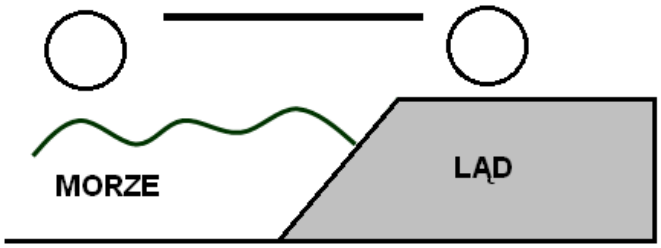

Uzupełnij rysunek, tak aby przedstawiał powstanie bryzy morskiej (dziennej).

11.1. Wpisz w miejsca zaznaczone kółkami literę W (wyż) i N (niż).

11.2. Dorysuj do zaznaczonej linii grot strzałki, tak aby prawidłowo wskazywała kierunek wiatru.

Zadanie 12. *(2 pkt)*

Podaj przykład funkcji przyrodniczej oraz przykład funkcji gospodarczej lub społecznej lasów w Polsce.

Funkcja przyrodnicza

……..

……..

Funkcja gospodarcza lub społeczna

……..

……..

Zadanie 13. *(2 pkt)*

Na mapie przedstawiono gęstość zaludnienia w Polsce według województw w 2011 roku.

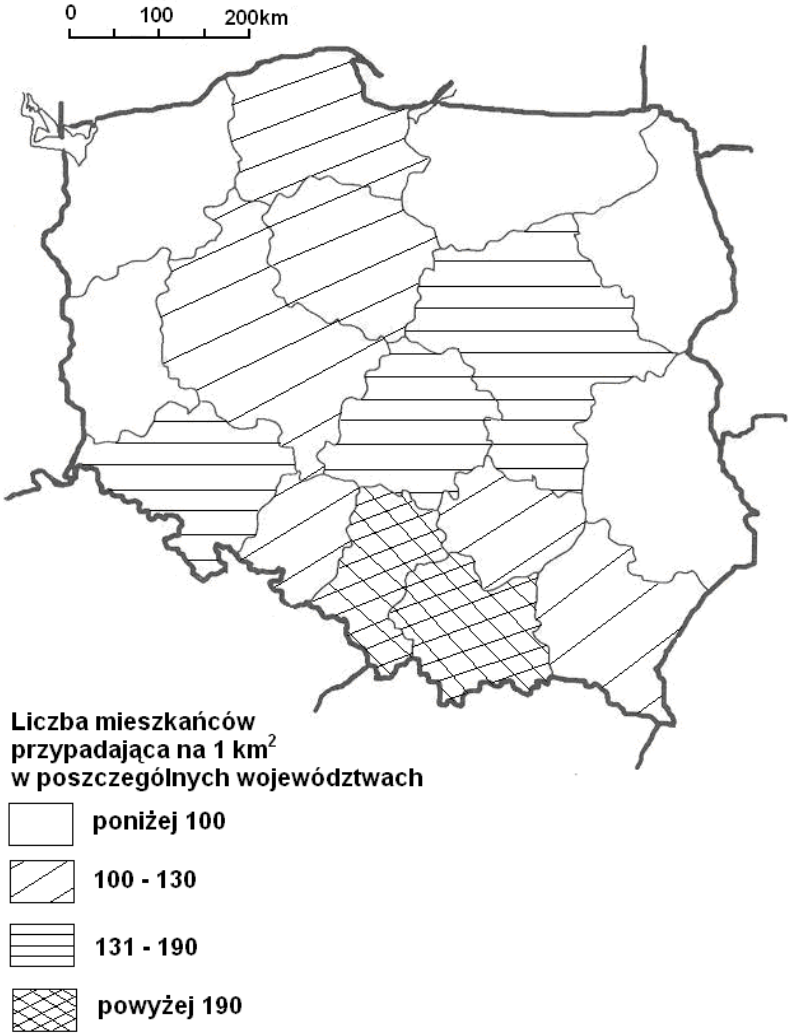

Na podstawie: *www.stat.gov.pl*

Uzupełnij tabelę, wpisując nazwy trzech wybranych województw o najmniejszej gęstości zaludnienia oraz nazwy ich stolic.

Województwo	Stolica

Zadanie 14. *(1 pkt)*

Na diagramach kołowych przedstawiono zatrudnienie ludności Polski według sektorów gospodarki w 1995 i 2010 r.

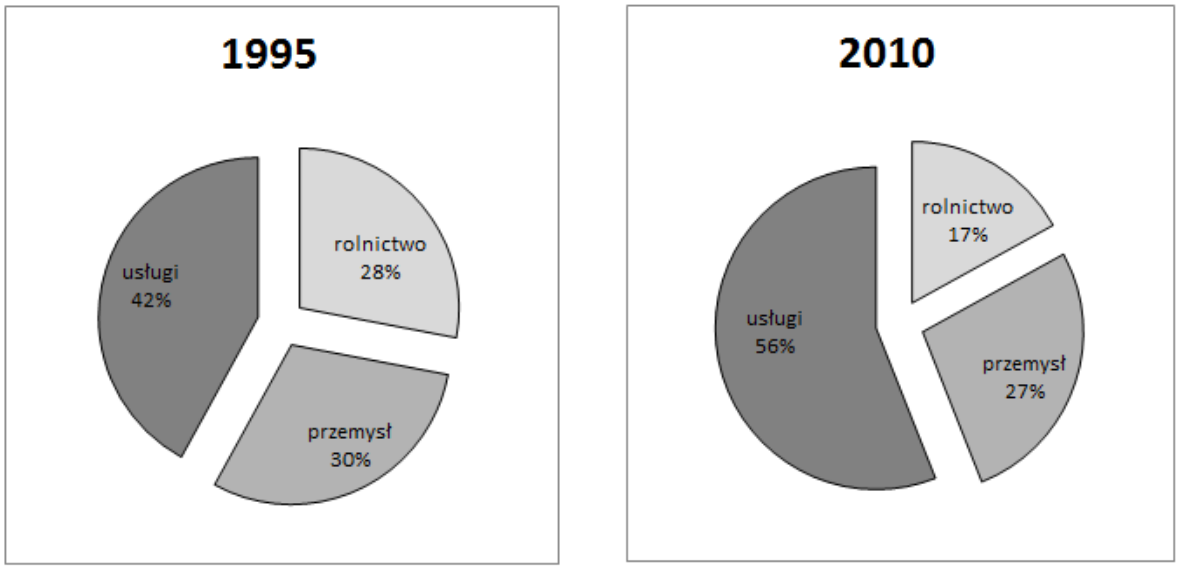

Na podstawie: *www.stat.gov.pl*

Na podstawie diagramów porównaj strukturę zatrudnienia w Polsce w latach 1995 i 2010.

14.1. Podaj nazwę sektora gospodarki, w którym w latach 1995-2010 zwiększyło się zatrudnienie.

……

14.2. Podaj nazwę sektora gospodarki, w którym w latach 1995-2010 najbardziej spadło zatrudnienie.

……

Zadanie 15. *(3 pkt)*

W tabeli zapisano trzy zdania dotyczące rolnictwa Polski. Wpisz w wolną rubrykę literę P, jeżeli uważasz, że zdanie jest prawdziwe, albo literę F, jeśli uważasz, że jest fałszywe.

Zdanie	P / F
Pszenicę uprawia się na żyznych glebach, np. Żuław Wiślanych czy Niziny Śląskiej.	
Ziemniaki są rośliną bardzo wymagającą pod względem klimatyczno-glebowym, stąd ich uprawa w Polsce jest znikoma.	
Głównym obszarem chowu bydła, ze względu na dużą powierzchnię łąk i pastwisk, jest Nizina Podlaska.	

Zadanie 16. *(1 pkt)*

Na mapie Polski zaznaczono występowanie wybranych surowców mineralnych.

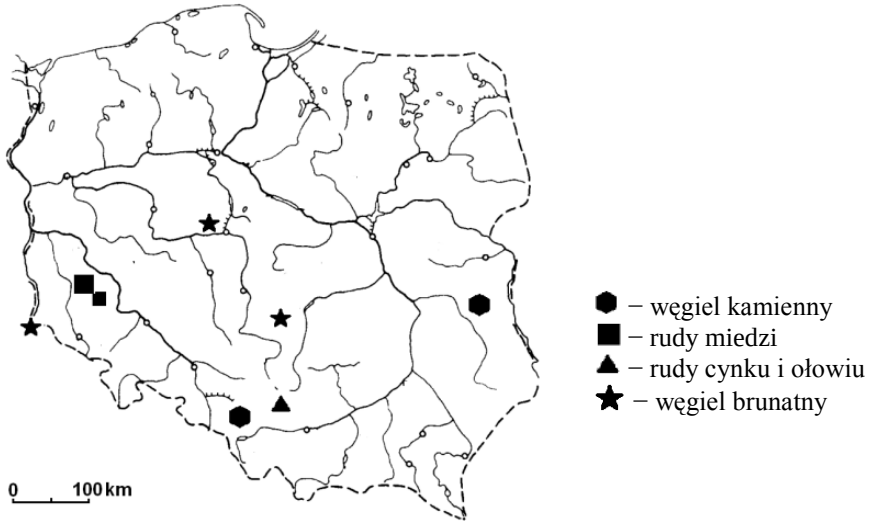

Na podstawie mapy Polski i własnej wiedzy podkreśl wiersz zawierający nazwy krain geograficznych, na terenie których występuje węgiel kamienny.

A. Pojezierze Mazurskie i Nizina Wielkopolska.

B. Nizina Wielkopolska i Nizina Śląska.

C. Sudety i Nizina Mazowiecka.

D. Wyżyna Śląska i Wyżyna Lubelska.

Zadanie 17. *(2 pkt)*

Do wymienionych w tabeli surowców mineralnych przyporządkuj po jednym sposobie ich wykorzystania, wybierając je spośród podanych poniżej.

Wykorzystanie surowców*: produkcja kabli, produkcja energii elektrycznej, produkcja celulozy, produkcja cementu.*

Surowiec mineralny	Sposób wykorzystania
węgiel kamienny	
wapienie	
rudy miedzi	

Zadanie 18. *(2 pkt)*

Przedstaw, w formie modelu przyczynowo-skutkowego, zależność pomiędzy wykorzystaniem kopalnych i odnawialnych źródeł energii a stanem atmosfery w Polsce, wpisując we właściwe miejsca litery odpowiadające poniższym określeniom.

A. Silne zanieczyszczenie atmosfery.

B. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

C. Bogate złoża węgla kamiennego i brunatnego.

D. Konieczność ograniczenia emisji CO_2 do atmosfery.

E. Rozwój elektrociepłowni.

F. Poprawa stanu powietrza atmosferycznego.

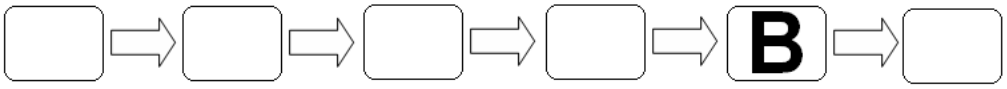

Zadanie 19. *(2 pkt)*

Polska jest krajem bardzo atrakcyjnym turystycznie. Jednym z regionów turystycznych jest pas pobrzeży. Jednak szybki rozwój turystyki i duży napływ turystów mają negatywny wpływ na środowisko naturalne obszarów nadmorskich. Główne zagrożenia wiążą się ze wzrostem ilości odpadów, problemem zanieczyszczenia wód ściekami, a powietrza spalinami.

Zaproponuj dwa działania, które mogą się przyczynić do ochrony środowiska na obszarach atrakcyjnych turystycznie.

- ……

……

- ……

…….

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Przyporządkuj cechę środowiska przyrodniczego 1−4 do działalności gospodarczej w państwie skandynawskim A−C. Wpisz odpowiednie cyfry w wykropkowane miejsca.

A. Przemysł papierniczy w Finlandii.

B. Przemysł hutniczy w Szwecji.

C. Hydroenergetyka w Norwegii.

1. Rzeki o dużych spadkach.
2. Wybrzeże fiordowe i szerowe.
3. Występowanie rud żelaza.
4. Duża lesistość.

A. ……. B. ……. C. …….

Zadanie 21.*(2 pkt)*

Tekst dotyczy zmian w strukturze przemysłu Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii w Niemczech.

Okręg Nadrenii Północnej-Westfalii w Niemczech powstał w XVIII w., wykorzystując występujące tu bogactwa mineralne. Początkowo zlokalizowano tu zakłady górnictwa i hutnictwa, następnie rozwinął się przemysł maszynowy, chemiczny i energetyczny.
Duża koncentracja przemysłu spowodowała bardzo niekorzystne zmiany w środowisku naturalnym. W związku z tym pod koniec lat 50. XX w. rozpoczęła się restrukturyzacja Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii. Zamknięto nierentowne kopalnie i huty. W miejsce przestarzałego przemysłu pojawiły się nowoczesne zakłady przemysłowe, np. środków transportu, farmaceutyczne i przemysłu elektronicznego. W ramach programu powstały nowe obiekty handlowe, mieszkaniowe i turystyczno-kulturalne. Hałdy i wyrobiska przekształcono w tereny rekreacyjne, a obiekty starych kopalń stały się atrakcją turystyczną.

Na podstawie: B. Lenartowicz, E. Wilczyńska, M. Wójcik, *Geografia na czasie − część 2*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa−Łódź 2008

21.1. Spośród poniższych nazw procesu zmian wybierz i podkreśl te, które zaszły w Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii:

restauracja, restrukturyzacja, regulacja.

21.2. Podaj dwa działania, które podjęto w procesie zmian w strukturze Okręgu Nadrenia Północnej-Westfalii.

- …….
- ……..

Zadanie 22. *(2 pkt)*

Afryka jest najbiedniejszym kontynentem świata. Jednym z wielu problemów nękających mieszkańców Afryki jest szerzenie się groźnych chorób, np. malarii czy AIDS.

Podaj dwie przyczyny szybkiego rozprzestrzeniania się chorób w Afryce.

- ……..
- ……..

Zadanie 23. (*2 pkt*)

Na diagramach przedstawiono zróżnicowanie struktury narodowościowej i religijnej ludności Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

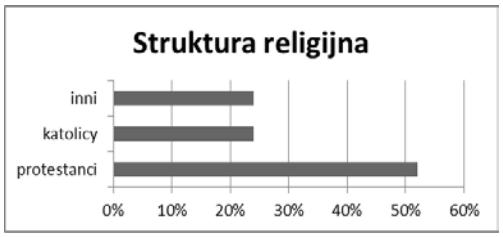

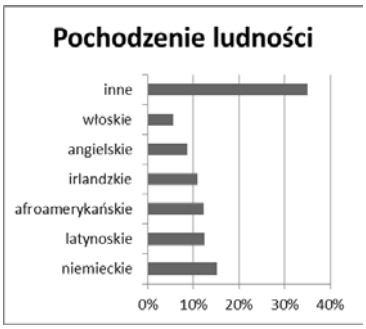

Na podstawie*: Encyklopedia PWN w trzech tomach*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998

Podkreśl dwie cechy struktury ludności Stanów Zjednoczonych.

A. Społeczeństwo jest zróżnicowane pod względem narodowościowym.

B. Największą grupą narodowościową są Anglicy.

C. Wśród wyznań dominują religie chrześcijańskie.

D. Katolicy stanowią ponad 25% społeczeństwa.

Zadanie 24. *(2 pkt)*

Uzupełnij poniższe zdania, wpisując poprawne określenie spośród podanych w nawiasie.

Największym bogactwem naturalnym krajów Bliskiego Wschodu jest *(węgiel kamienny / ropa naftowa)* ……..... .

Dominującą religią w krajach Bliskiego Wschodu jest *(islam / katolicyzm)* ……..... .

Region Bliskiego Wschodu to obszar *(politycznie stabilny / częstych konfliktów)* .....…… .

BRUDNOPIS

V PRZYKŁADOWE ROZWIĄZANIA ZADAŃ ZAMIESZCZONYCH W ARKUSZU EGZAMINACYJNYM I ICH OCENA

Uwaga:

Przykładowe wypowiedzi zdających są wiernymi cytatami z arkuszy egzaminacyjnych i mogą zawierać błędy.

Zadanie 1. *(2 pkt)*

1.1. Odczytaj z mapy i podaj wysokość bezwzględną, na jakiej znajduje się szczyt Młyńsko.

1.2. Na podstawie mapy podaj kierunek świata, w którym pójdzie turysta wędrujący szlakiem turystycznym od Źródła Marianny do Jaskini Niedźwiedziej.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
1.1. 990 m n.p.m.	Wysokość bezwzględna to wysokość danego miejsca nad poziomem morza podawana w metrach (m n.p.m.). W tym przypadku należy odszukać na mapie szczyt Młyńsko i odczytać podaną pod jego nazwą liczbę oznaczającą wysokość bezwzględną. Sposób zaznaczania szczytu i jego wysokości jest opisany w legendzie mapy. Za prawidłowe odczytanie wysokości bezwzględnej szczytu Młyńsko zdający otrzymuje 1 punkt.
1.2. południowy zachód lub SW	Określenie kierunku wędrówki turysty rozpoczynamy od zlokalizowania na mapie obydwu obiektów. Należy dokładnie odczytać ich nazwy, gdyż czasem w pobliżu znajdują się inne miejsca o zbliżonych nazwach. W tym przypadku są to: Jaskinia Niedźwiedzia (oznaczona odpowiednim symbolem opisanym w legendzie mapy), znajdująca się w kierunku południowo-zachodnim od Źródła Marianny, i Rezerwat Jaskinia Niedźwiedzia − w kierunku południowym. W odpowiedzi można podać pełną nazwę kierunku, jej polski skrót lub skrót angielski. − północ – pn. lub N − południe – pd. lub S − wschód – wsch. lub E − zachód – zach. lub W − północny wschód – pn.-wsch. lub NE − północny zachód – pn.-zach. lub NW − południowy wschód – pd.-wsch. lub SE − południowy zachód – pd.-zach. lub SW Za podanie prawidłowego kierunku zdający otrzymuje 1 punkt

Zadanie 2. *(2 pkt)*

Na mapie odległość z miejscowości Kletno do Jaskini Niedźwiedziej w linii prostej jest równa 6 cm. Oblicz tę odległość w terenie. Wynik podaj w kilometrach. Zapisz obliczenia.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Przykładowy sposób rozwiązania: 1 *cm* – 0,6 *km* 6 *cm* – x *km* $x = \frac{6\ cm\ \cdot\ 0,6\ km}{1\ cm} = 3,6\ km$	W rozwiązaniu należy przedstawić prawidłowy sposób obliczenia odległości i uzyskać poprawny wynik w jednostkach wymaganych w poleceniu. Za prawidłowy sposób obliczenia i prawidłowy wynik zdający otrzymuje 2 punkty. Za podanie poprawnego wyniku bez zapisu obliczeń zdający otrzymuje 1 punkt. Za poprawny sposób obliczenia z błędem rachunkowym zdający otrzymuje 1 punkt. Uwaga! Częstym błędem jest podanie skali mianowanej w postaci 1 cm = 0,6 km. Dwa różnej długości odcinki nie są sobie równe.

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Urządzenie GPS pokazało współrzędne geograficzne Warszawy równe 52°N, 21°E.

Podkreśl prawidłowe określenie współrzędnych geograficznych Warszawy podanych przez GPS.

A. 52° szerokości geograficznej północnej i 21° długości geograficznej wschodniej.

B. 52° długości geograficznej północnej i 21° szerokości geograficznej wschodniej.

C. 52° długości geograficznej południowej i 21° szerokości geograficznej zachodniej.

D. 52° szerokości geograficznej południowej i 21° długości geograficznej zachodniej.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. 52° szerokości geograficznej północnej i 21° długości geograficznej wschodniej	Zadanie sprawdza umiejętność odczytywania współrzędnych geograficznych na podstawie skróconego zapisu. Najczęstszym błędem jest tu mylenie szerokości geograficznej z długością. Należy pamiętać, że: – w zapisie współrzędnych jako pierwszą podaje się szerokość geograficzną (52°N), a jako drugą długość geograficzną (21°E), – szerokość geograficzna może być tylko północna (N) lub południowa (S), – długość geograficzna może być tylko wschodnia (E) lub zachodnia (W). Za podkreślenie prawidłowej odpowiedzi zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 4. *(1 pkt)*

Na rysunkach poziomicowych A i B przedstawiono dwie wybrane formy terenu.

A

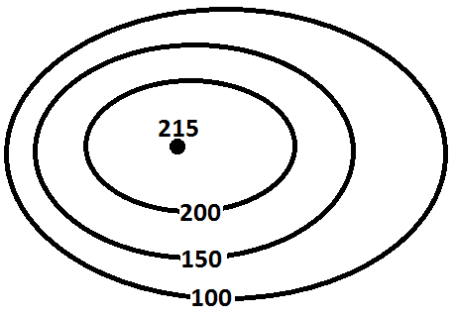

B

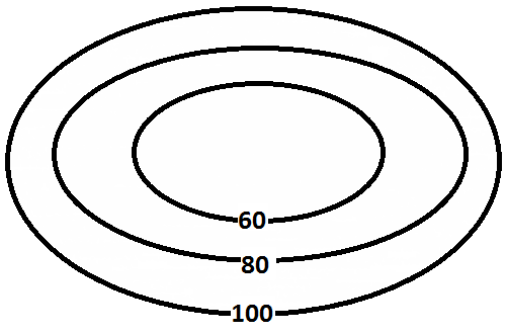

…….. ……

Rozpoznaj formy terenu przedstawione na rysunkach poziomicowych i wpisz w puste miejsca pod rysunkami ich nazwy, wybierając je spośród podanych poniżej.

Formy terenu: *kotlina, dolina rzeczna, przełęcz, pagórek.*

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. pagórek B. kotlina	Na rysunku A wartości zamkniętych poziomic wzrastają ku środkowi, a więc jest to wypukła forma terenu. Wśród podanych do wyboru form terenu tylko jedna jest wypukła – pagórek. Na rysunku B wartości zamkniętych poziomic maleją ku środkowi, co oznacza, że jest to wklęsła forma terenu – kotlina. Dwie pozostałe formy terenu należy odrzucić, ponieważ: – dolina to podłużne obniżenie terenu o dnie opadającym w jednym kierunku (poziomice otwarte przynajmniej w jedną stronę), – przełęcz to obniżenie pomiędzy dwoma sąsiednimi wzniesieniami. Za prawidłowe rozpoznanie dwóch form terenu zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 5. *(2 pkt)*

W stacji meteorologicznej w ciągu doby dokonano sześciu pomiarów temperatury powietrza.

Godzina	4.00	8.00	12.00	16.00	20.00	24.00
Temperatura	− 2 °C	1 °C	4 °C	5 °C	3 °C	1 °C

Poniższe polecenia wykonaj na podstawie danych zamieszczonych w tabeli. Zapisz obliczenia.

5.1. Oblicz średnią dobową temperaturę powietrza.

5.2. Oblicz dobową amplitudę temperatury powietrza.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
5.1. Przykład poprawnego zapisu obliczeń: (−2) + 1 + 4 + 5 + 3 + 1 = 12 12 °C : 6 = 2 °C	Średnią dobową temperaturę powietrza obliczamy, dodając do siebie wyniki wszystkich pomiarów temperatury w ciągu dnia, a uzyskany wynik dzielimy przez ich liczbę, w tym przypadku przez 6. Przy sumowaniu temperatur należy pamiętać o dokładnym zapisie ich wartości (ujemnych ze znakiem ,,–"), gdyż średnia temperatura może być dodatnia lub ujemna. 1 punkt otrzymuje zdający za prawidłowy sposób obliczeń i prawidłowy wynik średniej dobowej temperatury powietrza.
5.2. Przykład poprawnego zapisu obliczeń 5 °C – (– 2 °C) = 7 °C	Dobowa amplituda temperatury powietrza to różnica między najwyższą a najniższą temperaturą w ciągu doby. Amplituda temperatury nie może być liczbą ujemną. Częstym błędem jest nieuwzględnianie lub mylenie w zapisie odejmowania ujemnej lub dodatniej wartości temperatur. Przykład 1 najwyższa temperatura: – 8 °C najniższa temperatura: – 15 °C amplituda temperatury: – 8 °C – (– 15 °C) = – 8 °C + 15 °C = 7 °C Przykład 2 najwyższa temperatura: 25 °C najniższa temperatura: 10 °C amplituda temperatury: 25 °C – 10 °C = 15 °C 1 punkt otrzymuje zdający za prawidłowy sposób obliczeń i prawidłowy wynik dobowej amplitudy temperatury.

Zadanie 6. *(2 pkt)*

Uzupełnij zdania opisujące ruch obrotowy i obiegowy Ziemi, wpisując ich prawidłowe dokończenia.

Ziemia podczas ruchu obrotowego obraca się wokół ……

Czas pełnego obrotu Ziemi wynosi ……

Ruch obiegowy Ziemi odbywa się po drodze zwanej …….

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
Prawidłowe odpowiedzi: Ziemia podczas ruchu obrotowego obraca się wokół *własnej osi.* Czas pełnego obrotu Ziemi wynosi *24 godziny (lub dobę).* Ruch obiegowy Ziemi odbywa się po drodze zwanej *orbitą.* Za prawidłowo uzupełnione 3 zdania zdający otrzymuje 2 punkty. Za prawidłowo uzupełnione 2 zdania zdający otrzymuje 1 punkt.		
A	*Ziemia podczas ruchu obrotowego obraca się wokół <u>własnej osi</u>.* *Czas pełnego obrotu Ziemi wynosi <u>dobę</u>.* *Ruch obiegowy Ziemi odbywa się po drodze zwanej <u>orbitą</u>.*	Zdający A prawidłowo uzupełnił wszystkie zdania – otrzymał 2 punkty.
B	*Ziemia podczas ruchu obrotowego obraca się wokół <u>własnej osi</u>.* *Czas pełnego obrotu Ziemi wynosi <u>cały dzień</u>.* *Ruch obiegowy Ziemi odbywa się po drodze zwanej <u>orbitą</u>.*	Zdający B prawidłowo uzupełnił pierwsze i trzecie zdanie. W drugim zdaniu błędnie utożsamił pojęcia „doba” i „dzień”. Dzień rozumiemy jako czas między wschodem i zachodem Słońca, a więc tylko część doby. Zdający otrzymał za zadanie 1 punkt.
C	*Ziemia podczas ruchu obrotowego obraca się wokół <u>Słońca</u>.* *Czas pełnego obrotu Ziemi wynosi <u>jeden rok</u>.* *Ruch obiegowy Ziemi odbywa się po drodze zwanej <u>elipsą</u>.*	Zdający C nie uzupełnił prawidłowo żadnego zdania. W pierwszym i drugim zdaniu uzupełnienia dotyczą ruchu obiegowego, a nie obrotowego. W trzecim wpisał błędną nazwę drogi, po której Ziemia okrąża Słońce. Zdający podał kształt tej drogi (eliptyczny), a nie jej nazwę. Zdający otrzymał za zadanie 0 punktów.

Zadanie 7. *(2 pkt)*

Uzupełnij poniższe zdania dotyczące zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, wpisując poprawne określenia spośród podanych w nawiasie.

Kiedy promienie słoneczne padają pod kątem 90° na zwrotnik Raka, w Polsce rozpoczyna się (*lato / zima*) …….. .

Gdy na biegunie północnym panuje noc polarna, na biegunie południowym jest (*noc polarna / dzień polarny*) …….. .

Podczas gdy w Australii trwa kalendarzowe lato, w Polsce panuje kalendarzowa (*wiosna / zima*) …….. .

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Kiedy promienie słoneczne padają pod kątem 90° na zwrotnik Raka, w Polsce rozpoczyna się *lato.* Gdy na biegunie północnym panuje noc polarna, na biegunie południowym jest *dzień polarny.* Podczas gdy w Australii trwa kalendarzowe lato, w Polsce panuje kalendarzowa *zima.*	Rozwiązanie zadania wymaga znajomości rocznych zmian oświetlenia Ziemi, będących skutkiem ruchu obiegowego Ziemi i nachylenia osi ziemskiej do płaszczyzny orbity. Za wpisanie trzech poprawnych wyrażeń zdający otrzymuje 2 punkty. Za wpisanie dwóch poprawnych wyrażeń zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 8. *(4 pkt)*

Na ilustracjach A i B przedstawiono wybrane formy terenu powstałe w wyniku różnych procesów rzeźbotwórczych.

A

Źródło: *http://hdmax.pl*

Forma terenu …….

Czynnik rzeźbotwórczy ……

B

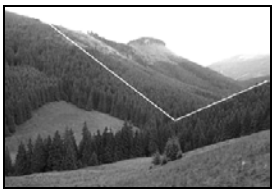

Źródło: *mount.cad.pl*

Forma terenu …….

Czynnik rzeźbotwórczy ……

8.1. Wpisz pod ilustracjami A i B formy terenu na nich przedstawione, wybierając je spośród podanych poniżej.

Formy terenu: *jaskinia, dolina V-kształtna, delta, wydma.*

8.2. Do każdej formy terenu przyporządkuj czynnik rzeźbotwórczy, który doprowadził do jej powstania. Wybierz go spośród podanych poniżej i wpisz w odpowiednie miejsce pod ilustracjami.

Czynniki rzeźbotwórcze: *wiatr, rzeka, morze, lodowiec.*

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Ilustracja A. Forma terenu – wydma. Czynnik rzeźbotwórczy – wiatr.	Ilustracja A przedstawia wypukłą formę terenu. Wśród podanych do wyboru form terenu tylko jedna odpowiada temu kryterium – wydma, czyli piaszczyste wzniesienie usypane przez wiatr. Wiatr jest tu czynnikiem rzeźbotwórczym. Za prawidłowe rozpoznanie wydmy jako formy terenu zdający otrzymuje 1 punkt. Za prawidłowe rozpoznanie wiatru jako czynnika, który doprowadził do jej powstania, zdający otrzymuje 1 punkt, za poprawne wpisanie dwóch nazw zdający otrzymuje 2 punkty.
Ilustracja B. Forma terenu – dolina V-kształtna. Czynnik rzeźbotwórczy – rzeka.	Na ilustracji B widoczny jest teren górzysty. Wklęsłą formę terenu, którą należy rozpoznać, zaznaczono, dla większej czytelności, białą łamaną linią, wskazującą na kształt litery V. Jest to więc dolina V-kształtna, wyrzeźbiona przez rzekę. Jako czynnik rzeźbotwórczy należy odrzucić lodowiec, gdyż doliny lodowcowe mają płaskie dno i strome zbocza, są to doliny U-kształtne. Za prawidłowe rozpoznanie doliny V-kształtnej zdający otrzymuje 1 punkt. Za prawidłowe rozpoznanie rzeki jako czynnika, który doprowadził do jej powstania, zdający otrzymuje 1 punkt. Za poprawne wpisanie dwóch nazw zdający otrzymuje 2 punkty.

Zadanie 9. *(2 pkt)*

Podkreśl trzy przyrodnicze cechy Morza Bałtyckiego.

A. płytkie, śródlądowe

B. mocno zasolone

C. głębokie, otwarte

D. ciepłe

E. słabo zasolone

F. chłodne

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. płytkie, śródlądowe E. słabo zasolone F. chłodne	Wśród odpowiedzi do wyboru zamieszczono trzy pary przeciwstawnych opisów tej samej cechy morza: – odpowiedzi A i C dotyczą głębokości i położenia (kontaktu z oceanem), – odpowiedzi B i E dotyczą zasolenia wód, – odpowiedzi D i F dotyczą temperatury wód. Należało zdecydować, który z opisów w każdej parze charakteryzuje Morze Bałtyckie. Zdający otrzymuje 2 punkty za podkreślenie trzech prawidłowych cech Morza Bałtyckiego. Zdający otrzymuje 1 punkt za podkreślenie dwóch prawidłowych cech Morza Bałtyckiego i niepodkreślenie trzeciej lub nieprawidłowe podkreślenie trzeciej. <u>Uwaga!</u> W wypadku zaznaczenia większej liczby odpowiedzi, niż wynika to z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie. Np. jeśli zdający podkreślił cechy A, C, E, F, to ocenie podlegają, zgodnie z poleceniem, trzy pierwsze, a więc A, C, E – zdający otrzyma wówczas 0 punktów.

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Na rysunku zaznaczono główne masy powietrza A i B napływające nad obszar Polski.

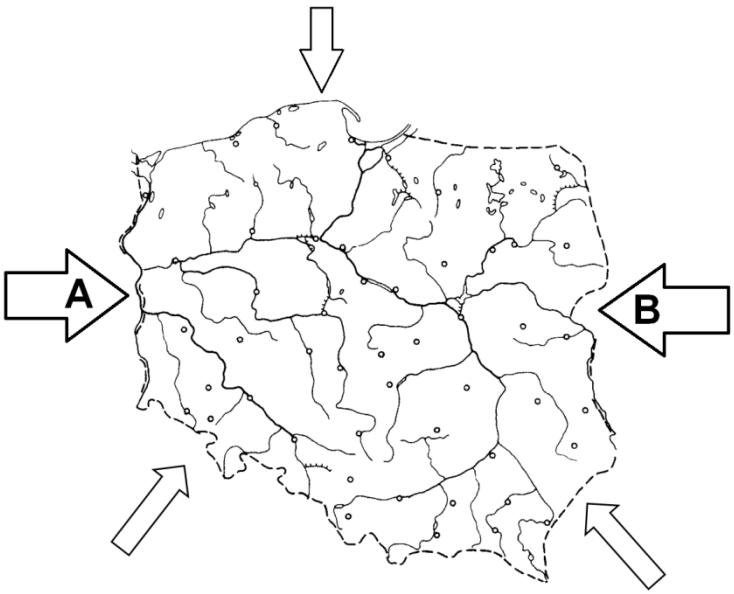

Wpisz do tabeli prawidłowe nazwy zaznaczonych na rysunku mas powietrza A i B, wybierając je spośród podanych poniżej.

Masy powietrza: *polarne morskie, zwrotnikowe morskie, polarne kontynentalne, zwrotnikowe kontynentalne, arktyczne.*

Masa powietrza zaznaczona na rysunku	Nazwa masy powietrza
A	
B	

Prawidłowa odpowiedź		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A	polarne morskie	Do czynników meteorologicznych, kształtujących klimat Polski, należą napływające nad nasze terytorium masy powietrza wymienione w poleceniu. Z uwagi na położenie Polski i układ krain geograficznych Europy (bariery górskie Karpat i Sudetów na południu oraz Gór Skandynawskich na północy) największe znaczenie ma powietrze polarne morskie (ok. 65% dni w roku) i powietrze polarne kontynentalne (ok. 30% dni w roku). Za wpisanie do tabeli dwóch poprawnych nazw mas powietrza zdający otrzymuje 2 punkty. Za wpisanie do tabeli jednej poprawnej nazwy masy powietrza zdający otrzymuje 1 punkt.
B	polarne kontynentalne	

Zadanie 11. *(2 pkt)*

Na rysunku przedstawiono schemat powstawania bryzy.

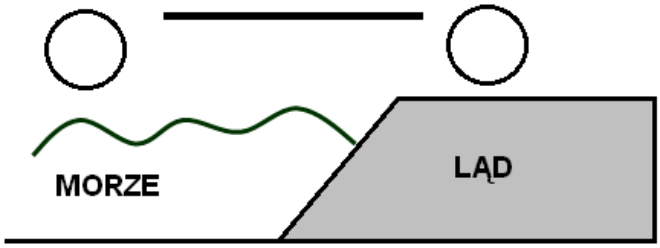

Uzupełnij rysunek, tak aby przedstawiał powstanie bryzy morskiej (dziennej).

11.1. Wpisz w miejsca zaznaczone kółkami literę W (wyż) i N (niż).

11.2. Dorysuj do zaznaczonej linii grot strzałki, tak aby prawidłowo wskazywała kierunek wiatru.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
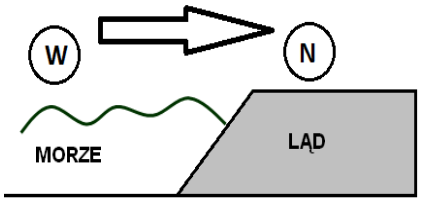	Bryza jest lokalnym wiatrem, wiejącym w dzień od morza w kierunku lądu, a w nocy znad lądu w kierunku morza. Zmienność ta wynika z różnic w nagrzewaniu się wody i lądu. Zadanie dotyczy bryzy dziennej. W dzień ląd nagrzewa się szybciej, w wyniku czego powstaje nad nim ośrodek niższego ciśnienia (N); natomiast woda nagrzewa się wolniej, powietrze jest chłodniejsze i tworzy się ośrodek wyższego ciśnienia (W). Wiatr zawsze wieje od wyższego do niższego ciśnienia, w tym przypadku od strony morza nad ląd. Za wpisanie na rysunku we właściwych miejscach liter W i N zdający otrzymuje 1 punkt. Za dorysowanie grotu strzałki prawidłowo wskazującego kierunek wiatru zdający otrzymuje 1 punkt. Łącznie może uzyskać 2 punkty.

Zadanie 12. *(2 pkt)*

Podaj przykład funkcji przyrodniczej oraz przykład funkcji gospodarczej lub społecznej lasów w Polsce.

Funkcja przyrodnicza ……

Funkcja gospodarcza lub społeczna ……

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
Przykładowe prawidłowe odpowiedzi: Funkcja przyrodnicza: produkcja tlenu, redukcja dwutlenku węgla (CO_2) w atmosferze, utrzymanie optymalnej dla rozwoju świata organicznego wilgotności powietrza i gleby, ochrona gleby przed erozją (wodną i wietrzną), siedlisko zwierząt, korzystny wpływ na obieg wody. Funkcja gospodarcza lub społeczna: dostarczanie drewna, dostarczanie owoców leśnych i grzybów, dostarczanie zwierzyny, miejsce rekreacji i wypoczynku, miejsce pracy. Za podanie jednej prawidłowej funkcji przyrodniczej lasu zdający otrzymuje 1 punkt. Za podanie jednej prawidłowej funkcji gospodarczej lub społecznej lasu zdający otrzymuje 1 punkt. Łącznie zdający otrzymuje 2 punkty.		
A	*Funkcja przyrodnicza – oczyszczają powietrze z dwutlenku węgla i produkują tlen.* *Funkcja gospodarcza lub społeczna – miejsce wypoczynku dla ludzi.*	Zdający A podał dwie poprawne funkcje lasu, przyrodniczą i społeczną, i otrzymał za każdą odpowiedź po 1 punkcie, łącznie 2 punkty.
B	*Funkcja przyrodnicza – jest domem dla różnych zwierząt.* *Funkcja gospodarcza lub społeczna – las ma duże znaczenie gospodarcze.*	Zdający B wymienił poprawnie funkcję przyrodniczą lasów. Druga część nie jest poprawna. Jest to sformułowanie ogólnikowe, stanowi powtórzenie polecenia. Zdający otrzymał łącznie 1 punkt.
C	*Funkcja przyrodnicza – lasy produkują dużo CO_2, produkują też tlen.* *Funkcja gospodarcza lub społeczna – papier.*	Zdający podał dwie przyrodnicze funkcje lasów. Pierwsza jest błędna, druga prawidłowa. Ocenie podlega pierwsza z nich – zgodnie z poleceniem. Zdający otrzymał więc 0 punktów. Druga odpowiedź jest zbyt dużym skrótem myślowym. Powinna być sformułowana np. tak: *Las dostarcza drewna do produkcji papieru.* Za podanie funkcji gospodarczej zdający otrzymał 0 punktów. Zdający otrzymał łącznie 0 punktów.
D	*Funkcja przyrodnicza – nie wolno wycinać lasów.* *Funkcja gospodarcza lub społeczna – lasy trzeba chronić.*	Zdający D nie podał poprawnych przykładów. Ma problem ze zrozumieniem pojęcia „funkcja lasów”, obydwie odpowiedzi są nie na temat. Zdający otrzymał 0 punktów.

Zadanie 13. *(2 pkt)*

Na mapie przedstawiono gęstość zaludnienia w Polsce według województw w 2011 roku.

Na podstawie: *www.stat.gov.pl*

Uzupełnij tabelę, wpisując nazwy trzech wybranych województw o najmniejszej gęstości zaludnienia oraz nazwy ich stolic.

Prawidłowa odpowiedź		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Województwo	Stolica	Na załączonej mapie Polski metodą kartogramu zaznaczono gęstość zaludnienia w poszczególnych województwach. Najmniejsza liczba mieszkańców przypadająca na 1 km^2 jest, zgodnie z legendą mapy, zaznaczona kolorem białym i występuje w pięciu województwach. Należy podać trzy z nich. Aby rozwiązać zadanie, niezbędna jest znajomość podziału administracyjnego Polski na województwa oraz znajomość nazw ich stolic. Uwaga!. Większość województw ma jedną stolicę, będącą zarówno siedzibą władz samorządowych, jak i rządowych. W dwóch województwach istnieją dwie stolice – w jednej mieszczą się władze rządowe, a w drugiej samorządowe. Takimi województwami są: – lubuskie – Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra, – kujawsko-pomorskie – Bydgoszcz i Toruń. Za poprawne uzupełnienie sześciu komórek tabeli zdający otrzymuje 2 punkty, a za poprawne uzupełnienie czterech lub pięciu komórek tabeli zdający otrzymuje 1 punkt.
zachodniopomorskie	Szczecin	
lubuskie	Gorzów Wielkopolski i/lub Zielona Góra	
warmińsko-mazurskie	Olsztyn	
podlaskie	Białystok	
lubelskie	Lublin	

Zadanie 14. *(1 pkt)*

Na diagramach kołowych przedstawiono zatrudnienie ludności Polski według sektorów gospodarki w 1995 i 2010 roku.

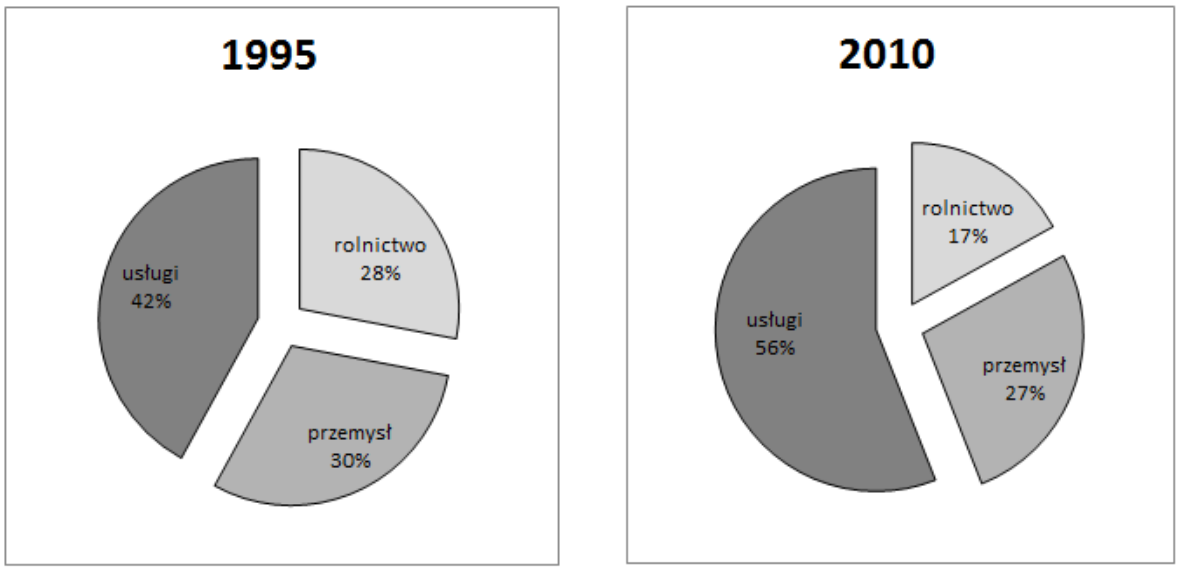

Na podstawie: *www.stat.gov.pl*

Na podstawie diagramów porównaj strukturę zatrudnienia w Polsce w latach 1995 i 2010.

14.1. Podaj nazwę sektora gospodarki, w którym w roku 2010 zwiększyło się zatrudnienie.

14.2. Podaj nazwę sektora gospodarki, w którym w roku 2010 najbardziej spadło zatrudnienie.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
14.1. usługi 14.2. rolnictwo	Zamieszczone diagramy kołowe pokazują zmiany w strukturze zatrudnienia ludności w trzech sektorach gospodarki od roku 1995 do roku 2010. Porównanie diagramów pozwala stwierdzić, że w tym okresie zatrudnienie wzrosło jedynie w sektorze usług z 42% do 56%, natomiast zmalało w dwóch sektorach. W rolnictwie spadło o 11 punktów procentowych, a w przemyśle o 3 punkty procentowe. Ponieważ należało podać nazwę sektora, w którym najbardziej spadło zatrudnienie, to poprawną odpowiedzią jest rolnictwo. Za podanie dwóch poprawnych sektorów gospodarki zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 15. *(3 pkt)*

W tabeli zapisano trzy zdania dotyczące rolnictwa Polski. Wpisz w wolną rubrykę literę P, jeżeli uważasz, że zdanie jest prawdziwe, albo literę F, jeśli uważasz, że jest fałszywe.

Prawidłowa odpowiedź		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Za wszystkie prawidłowe rozstrzygnięcia zdający uzyska 3 punkty, po jednym punkcie za każdą dobrze wpisaną literę.		
Pszenicę uprawia się na żyznych glebach np. Żuław Wiślanych i Niziny Śląskiej.	P	Pszenica jest zbożem, którego uprawa wymaga żyznych gleb, nawożenia oraz odpowiedniej ilości wilgoci. Wysokie plony osiąga na glebach dobrych i bardzo dobrych, a więc w Polsce między innymi na Żuławach Wiślanych (mady) i na Nizinie Śląskiej (czarne ziemie), gdzie jej udział w powierzchni upraw przekracza 40%.
Ziemniaki są rośliną bardzo wymagającą pod względem klimatyczno-glebowym, stąd ich uprawa w Polsce jest znikoma.	F	Ziemniaki są typowymi roślinami klimatu umiarkowanego. Najlepiej udają się w rejonach o niezbyt wysokich temperaturach w czasie wegetacji i o umiarkowanych opadach. Wymagania glebowe większości odmian ziemniaków są niewielkie. Warunki naturalne Polski pozwalają na uprawę ziemniaków na terenie całego kraju.
Głównym obszarem chowu bydła, ze względu na dużą powierzchnię łąk i pastwisk, jest Nizina Podlaska.	P	Największe pogłowie bydła na 100 ha użytków rolnych w Polsce występuje m.in. na Nizinie Podlaskiej, Nizinie Mazowieckiej i w górach. Wypasa się je na rozległych obszarach łąk i pastwisk. Na Nizinie Wielkopolskiej i Pojezierzu Kujawskim chów bydła opiera się na lokalnych zasobach paszy (np. uprawa zbóż i roślin pastewnych).

Zadanie 16. *(1 pkt)*

Na mapie Polski zaznaczono występowanie wybranych surowców mineralnych.

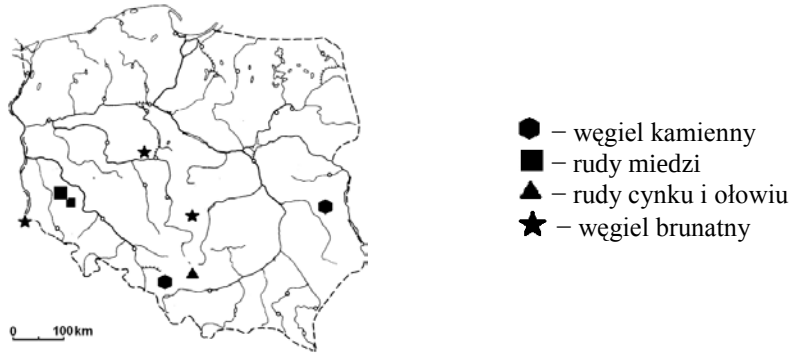

Na podstawie mapy Polski i własnej wiedzy podkreśl wiersz zawierający nazwy krain geograficznych, na terenie których występuje węgiel kamienny.

A. Pojezierze Mazurskie i Nizina Wielkopolska.

B. Nizina Wielkopolska i Nizina Śląska.

C. Sudety i Nizina Mazowiecka.

D. Wyżyna Śląska i Wyżyna Lubelska.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. Wyżyna Śląska i Wyżyna Lubelska	Rozwiązanie zadania wymaga znajomości położenia krain geograficznych Polski. Sygnatury oznaczające węgiel kamienny zaznaczono w dwóch regionach, w obrębie Wyżyny Lubelskiej na wschodzie i Wyżyny Śląskiej na południu Polski. Za podkreślenie prawidłowego wiersza (D) zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 17. *(2 pkt)*

Do wymienionych w tabeli surowców mineralnych przyporządkuj po jednym sposobie ich wykorzystania, wybierając je spośród podanych poniżej.

Wykorzystanie surowców*: produkcja kabli, produkcja energii elektrycznej, produkcja celulozy, produkcja cementu.*

Prawidłowa odpowiedź		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Surowiec mineralny	Sposób wykorzystania	Każdy z wymienionych surowców mineralnych ma różnorodne zastosowanie w gospodarce. W zadaniu zaproponowano tylko niektóre, charakterystyczne zastosowania węgla kamiennego, wapieni i rud miedzi. Z podanych do wyboru sposobów ich wykorzystania zdający powinien odrzucić produkcję celulozy, gdyż jest ona wytwarzana z drewna. Za poprawne przyporządkowanie sposobów wykorzystania do trzech surowców zdający otrzymuje 2 punkty, a za poprawne przyporządkowanie do dwóch surowców zdający otrzymuje 1 punkt.
węgiel kamienny	produkcja energii elektrycznej	
wapienie	produkcja cementu	
rudy miedzi	produkcja kabli	

Zadanie 18. *(2 pkt)*

Przedstaw, w formie modelu przyczynowo-skutkowego, zależność pomiędzy wykorzystaniem kopalnych i odnawialnych źródeł energii a stanem atmosfery w Polsce, wpisując we właściwe miejsca litery odpowiadające poniższym określeniom.

A. Silne zanieczyszczenie atmosfery.
B. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
C. Bogate złoża węgla kamiennego i brunatnego.
D. Konieczność ograniczenia emisji CO_2 do atmosfery.
E. Rozwój elektrociepłowni.
F. Poprawa stanu powietrza atmosferycznego.

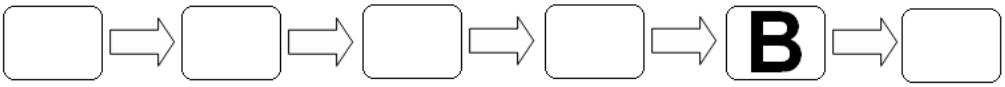

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
	Rozwiązanie zadania wymagało wiedzy dotyczącej produkcji energii z surowców nieodnawialnych i odnawialnych oraz jej wpływu na stan atmosfery. W szczególności zdający powinien wiedzieć, że: węgiel kamienny i brunatny to paliwa kopalne wykorzystywane do produkcji energii w elektrociepłowniach, spalanie tych nieodnawialnych surowców powoduje wprowadzanie zanieczyszczeń do atmosfery, m.in. dużych ilości dwutlenku węgla (CO_2), wzrost zawartości CO_2 w atmosferze jest prawdopodobnie odpowiedzialny za globalne, niekorzystne zmiany klimatu, wobec czego konieczne jest ograniczenie jego emisji, można tego dokonać poprzez zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Należało właściwie uporządkować podane określenia (od A do F), pamiętając, że są one ze sobą logicznie powiązane. Każde zdanie od E do B jest skutkiem (następstwem) poprzedniego, a jednocześnie przyczyną następnego. W zadaniu dla ułatwienia wpisana została w odpowiednim miejscu litera B. W pierwszej kolejności należało zdecydować, które z wymienionych określeń jest jego bezpośrednią przyczyną (D) i wpisać je w polu z lewej strony, a które bezpośrednim skutkiem (F) – i wpisać je w polu z prawej strony. Za utworzenie właściwego modelu przyczynowo-skutkowego zdający otrzymuje 2 punkty. Za utworzenie modelu przyczynowo-skutkowego z jednym błędem zdający otrzymuje 1 punkt. Za utworzenie modelu przyczynowo-skutkowego z większą liczbą błędów zdający otrzymuje 0 punktów.

Zadanie 19. *(2 pkt)*

Polska jest krajem bardzo atrakcyjnym turystycznie. Jednym z regionów turystycznych jest pas pobrzeży. Jednak szybki rozwój turystyki i duży napływ turystów mają negatywny wpływ na środowisko naturalne obszarów nadmorskich. Główne zagrożenia wiążą się ze wzrostem ilości odpadów, problemem zanieczyszczenia wód ściekami, a powietrza spalinami.

Zaproponuj dwa działania, które mogą się przyczynić do ochrony środowiska na obszarach atrakcyjnych turystycznie.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
Przykładowe prawidłowe odpowiedzi: edukacja ekologiczna, monitoring środowiska, kary dla śmiecących turystów, budowanie oczyszczalni ścieków, zakaz ruchu samochodowego na obszarach atrakcyjnych turystycznie. Za podanie dwóch prawidłowych propozycji działania zdający otrzymuje 2 punkty. Za podanie jednej prawidłowej propozycji działania zdający otrzymuje 1 punkt.		
A	*1. Ograniczenie ruchu pojazdów spalinowych.* *2. Akcje zbierania śmieci.*	Obydwie propozycje działań są poprawne. Zdający A otrzymał łącznie 2 punkty.
B	*1. Wysokie kary za wyrzucanie odpadów w niedozwolonych miejscach.* *2. Kary za zaśmiecanie plaży.*	Pierwsza propozycja jest prawidłowa. Zdający B otrzymał 1 punkt. Druga propozycja jest uszczegółowieniem pierwszej. Zdający otrzymał 0 punktów. Łącznie zdający uzyskał 1 punkt.
C	*1. Rozmieszczenie większej ilości śmietników.* *2. Zmuszenie turystów do jeżdżenia komunikacją państwową (autobusami), autobusy nie zanieczyszczają powietrza.*	Pierwsza propozycja jest poprawna. Zdający otrzymał 1 punkt. W przypadku drugiej propozycji poprawna jest tylko pierwsza część wypowiedzi, gdyż korzystanie z komunikacji masowej (choć niekoniecznie państwowej) może ograniczyć ruch samochodowy. Dodatkowe wyjaśnienie dotyczące autobusów jest błędne, świadczy o niezrozumieniu zagadnienia. Za tę propozycję zdający nie otrzymał punktu. Łącznie zdający uzyskał 1 punkt.
D	*1. Ochrona środowiska tych obszarów.* *2. Tworzenie dużej ilości ogrodzeń.*	Żadna z propozycji zdającego D nie jest prawidłowa. Pierwsza jest powtórzeniem polecenia. Druga jest zupełnie niezrozumiała, nie wiadomo, co piszący miał na myśli. Zdający otrzymał łącznie 0 punktów.

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Przyporządkuj cechę środowiska przyrodniczego 1–4 do działalności gospodarczej w państwie skandynawskim A–C. Wpisz odpowiednie cyfry w wykropkowane miejsca.

A. Przemysł papierniczy w Finlandii.

B. Przemysł hutniczy w Szwecji.

C. Hydroenergetyka w Norwegii.

1. Rzeki o dużych spadkach.
2. Wybrzeże fiordowe i szerowe.
3. Występowanie rud żelaza.
4. Duża lesistość.

A. ……. B. ……. C. …….

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. 4 B. 3 C. 1	Rozwiązanie zadania wymaga znajomości głównych czynników warunkujących rozwój określonych rodzajów działalności gospodarczej człowieka. W tym przypadku jest to baza surowcowa jako czynnik lokalizacji wymienionych gałęzi przemysłu w państwach skandynawskich: – dla przemysłu papierniczego: zasoby drewna pochodzące z lasów, które w Finlandii stanowią prawie 70% powierzchni kraju, – dla przemysłu hutniczego: bogate złoża wysokoprocentowej rudy żelaza w Szwecji, – dla hydroenergetyki: liczne rzeki o dużych spadkach spływające z Gór Skandynawskich w Norwegii. Elektrownie wodne produkują tu 99,6% ogólnej produkcji energii w kraju. Zdający otrzymuje 2 punkty za trzy prawidłowe przyporządkowania. Zdający otrzymuje 1 punkt za dwa prawidłowe przyporządkowania.

Zadanie 21.*(2 pkt)*

Tekst dotyczy zmian w strukturze przemysłu Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii w Niemczech.

Okręg Nadrenii-Północnej Westfalii w Niemczech powstał w XVIII w., wykorzystując występujące tu bogactwa mineralne. Początkowo zlokalizowano tu zakłady górnictwa i hutnictwa, następnie rozwinął się przemysł maszynowy, chemiczny i energetyczny.
Duża koncentracja przemysłu spowodowała bardzo niekorzystne zmiany w środowisku naturalnym. W związku z tym pod koniec lat 50. XX w. rozpoczęła się restrukturyzacja Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii. Zamknięto nierentowne kopalnie i huty. W miejsce przestarzałego przemysłu pojawiły się nowoczesne zakłady przemysłowe, np. środków transportu, farmaceutyczne i przemysłu elektronicznego. W ramach programu powstały nowe obiekty handlowe, mieszkaniowe i turystyczno-kulturalne. Hałdy i wyrobiska przekształcono w tereny rekreacyjne, a obiekty starych kopalń stały się atrakcją turystyczną.

Na podstawie: B. Lenartowicz, E. Wilczyńska, M. Wójcik, *Geografia na czasie – część 2,*
Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa–Łódź 2008

21.1. Spośród poniższych nazw procesu zmian wybierz i podkreśl te, które zaszły w Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii:

restauracja, restrukturyzacja, regulacja.

21.2. Podaj dwa działania, które podjęto w procesie zmian w strukturze Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
21.1. restrukturyzacja 21.2. Przykładowe odpowiedzi: – zamknięto nierentowne kopalnie, – powstały nowoczesne gałęzie przemysłu, – powstały nowe obiekty handlowe, – hałdy przekształcono na tereny rekreacyjne.	Zamieszczony tekst zawiera wszystkie informacje potrzebne do rozwiązania zadania: – krótką charakterystykę Okręgu Nadrenii Północnej-Westfalii od momentu jego powstania na bazie lokalnych surowców mineralnych, – rozpoczęcie *restrukturyzacji* w połowie XX w., – szereg działań podjętych w procesie unowocześniania okręgu, obejmujących nie tylko sam przemysł, ale również zmiany w przestrzennym zagospodarowaniu terenu. Za podkreślenie prawidłowej nazwy procesu zdający otrzymuje 1 punkt. Za podanie dwóch poprawnych działań zdający otrzymuje 1 punkt. Łącznie za rozwiązanie zadania zdający może otrzymać 2 punkty.

Zadanie 22. *(2 pkt)*

Afryka jest najbiedniejszym kontynentem świata. Jednym z wielu problemów nękających mieszkańców Afryki jest szerzenie się groźnych chorób, np. malarii czy AIDS.

Podaj dwie przyczyny szybkiego rozprzestrzeniania się chorób w Afryce.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
Przykładowe prawidłowe odpowiedzi: – mała liczba lekarzy, – brak środków na leczenie, – brak dostępu do czystej wody, – brak świadomości zagrożenia chorobą. Za każdą poprawnie sformułowaną przyczynę zdający otrzymuje 1 punkt. Łącznie może uzyskać 2 punkty.		
A	*1. Niski poziom higieny.* *2. Brak wiedzy o zapobieganiu chorobom.*	Zdający A podał dwie prawidłowe przyczyny rozprzestrzeniania się chorób w Afryce. Zdający otrzymał łącznie 2 punkty.
B	*1. Głód i wycieńczenie ludności, ludzie są wtedy mniej odporni na choroby.* *2. Zbyt mała liczba lekarzy.*	Obydwie podane przyczyny są poprawnie sformułowane. Zdający B otrzymał łącznie 2 punkty.
C	*1. Brak pieniędzy na lekarstwa.* *2. Należy dostarczyć do Afryki więcej lekarstw.*	Pierwsza przyczyna jest poprawna. Druga wypowiedź nie jest sformułowaniem przyczyny, ale propozycją rozwiązania problemu szerzenia się chorób. Zdający C uzyskał łącznie 1 punkt.
D	*1. Kultura* *2. Niektóre zanieczyszczenia środowiska.*	Obydwie odpowiedzi są ogólnikowe i niezrozumiałe. Nie wykazują w jasny sposób związku z poleceniem. Zdający D otrzymał 0 punktów.

Zadanie 23. (*2 pkt*)

Na diagramach przedstawiono zróżnicowanie struktury narodowościowej i religijnej ludności Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

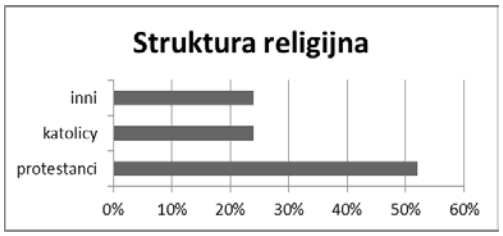

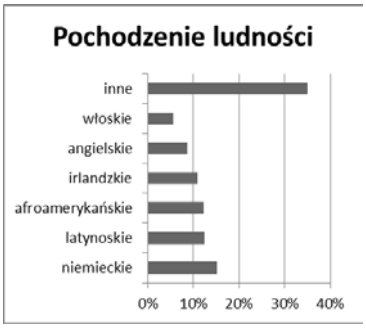

Na podstawie*: Encyklopedia PWN w trzech tomach*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998

Podkreśl dwie cechy struktury ludności Stanów Zjednoczonych.

A. Społeczeństwo jest zróżnicowane pod względem narodowościowym.

B. Największą grupą narodowościową są Anglicy.

C. Wśród wyznań dominują religie chrześcijańskie.

D. Katolicy stanowią ponad 25% społeczeństwa.

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. Społeczeństwo jest zróżnicowane pod względem narodowościowym. C. Wśród wyznań dominują religie chrześcijańskie.	Charakterystyczną cechą USA jest duże zróżnicowanie społeczeństwa pod względem etnicznym i wyznaniowym. W celu określenia cech struktury ludności Stanów Zjednoczonych należy dokładnie przeanalizować zamieszczone diagramy. Wykres obrazujący pochodzenie ludności wskazuje na różnorodność narodowości zamieszkujących państwo (odpowiedź A), ale także pozwala odrzucić jako błędną odpowiedź B, gdyż ludność angielskiego pochodzenia zajmuje dopiero piąte miejsce pod względem liczebności. Na podstawie drugiego diagramu można stwierdzić, że najwięcej wyznawców mają religie chrześcijańskie (odpowiedź C) – już sami katolicy i protestanci stanowią łącznie około 75% społeczeństwa. Jednocześnie z wykresu odczytujemy, że odpowiedź D nie jest poprawna, katolicy stanowią mniej niż 25% wyznawców. Zdający otrzymuje po 1 punkcie za podkreślenie każdej poprawnej odpowiedzi. Łącznie za zadanie może uzyskać 2 punkty.

Zadanie 24. *(2 pkt)*

Uzupełnij poniższe zdania, wpisując poprawne określenie spośród podanych w nawiasie.

Największym bogactwem naturalnym krajów Bliskiego Wschodu jest *(węgiel kamienny / ropa naftowa)* …….. .
Dominującą religią w krajach Bliskiego Wschodu jest *(islam / katolicyzm)* …….. .
Region Bliskiego Wschodu to obszar *(politycznie stabilny / częstych konfliktów)* …….. .

Prawidłowa odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Największym bogactwem naturalnym krajów Bliskiego Wschodu jest *(węgiel kamienny / ropa naftowa)* ropa naftowa. Dominującą religią w krajach Bliskiego Wschodu jest *(islam / katolicyzm)* islam. Region Bliskiego Wschodu to obszar *(politycznie stabilny / częstych konfliktów)* częstych konfliktów.	Granice Bliskiego Wschodu nie są ściśle określone. Należą do niego państwa południowo-zachodniej Azji oraz północno-wschodniej Afryki. Najczęściej mianem tym określa się obszar od Egiptu na zachodzie po Iran na wschodzie oraz od Turcji na północy po Jemen na południu. Region ten charakteryzuje wspólna historia i kultura, zdecydowana większość ludności to Arabowie, wyznawcy islamu. Bliski Wschód to bardzo ważny obszar pod względem gospodarczym, koncentruje się tu znaczna część światowego wydobycia ropy naftowej. Jednocześnie jest to region niestabilny pod względem politycznym, czego świadectwem są liczne konflikty (np. wojna iracko-irańska, wojny izraelsko-arabskie). Za wpisanie trzech prawidłowych wyrażeń zdający otrzymuje 2 punkty, za wpisanie dwóch prawidłowych wyrażeń otrzymuje 1 punkt.